

In gesprek met Harrie de Reus en Jelle Vegt

Kerk-zijn met open deuren en geopende handen

“Als je mensen van buiten de gemeenschap het gevoel kunt geven dat het ook hun gebouw is, komt er iets in beweging.”

Harrie de Reus

Een paar jaar geleden nam de Protestantse Gemeente Maas-Heuvelland het besluit om geen van haar kerkgebouwen meer af te stoten. Dus niet vertrekken uit Gulpen, Maastricht, Vaals of Valkenburg. Maar 'Kerk open, gezamenlijk gebruik en nieuwe inrichting' werd het devies. Een beslissing met een flinke dosis lef, want ook in Zuid-Limburg trekt de secularisatie haar sporen. Hoe de kerkgebouwen zo benutten, dat ze nog betaalbaar en vitaal blijven? Voor het antwoord op die vraag, reisde Joost Schelling op een natte, koude januaridag af naar de Limburgse heuvels.

Vier-plekken voor één geloofsgemeenschap

Op deze bewolkte januaridag word ik door het prachtige Limburgse heuvelland rondgereden door predikant Harrie de Reus en kerkrentmeester Jelle Vegt. Beiden stonden, met vele vrijwilligers, aan de basis van een andere kijk op hun kerkgebouwen.

Dit soort veranderingen in de kerk faciliteren en inzetten op toekomstbestendigheid, dat gaat niet vanzelf, zo merken Jelle en Harrie. “Na de fusie was er één kerkenraad, één diaconie en één college van kerkrentmeesters, bemenst door gemeenteleden uit voorheen verschillende gemeenten,” vertelt Harrie. “Dat bracht ook gevoeligheden met zich mee. Bijvoorbeeld bij de verbouwing van de kerk in Vaals kon dat ineens opspelen: een voorzitter van het college van kerkrentmeesters die toevallig uit een andere kern komt, maar wel iets te zeggen heeft over 'ons' kerkgebouw. Alleen, het is niet meer 'ons' kerkgebouw, maar van de gehele gemeenschap. En andersom een voorzitter die de hele gemeente als aandachtsgebied heeft en niet alleen het 'eigen' kerkgebouw. Het betekent loslaten van het proces, zoals het altijd ging, ja, zelfs het loslaten van jouw eigen gebouw.” Jelle vult aan: “En steeds weer blijven uitleggen wat je aan het doen bent en waarom.”

Door de vier plekken te gaan zien als aanvullend op elkaar en met elk een eigen propositie, kwam ook de omgeving van deze kerken beter in beeld. Wat zijn potentiële gebruikers, waar liggen kansen, waar ook de partners voor de instandhouding van het gebouw?

Jelle: “In Vaals staan we nog aan het begin van dat proces, nu de kerk daar recent is verbouwd. Maar ook daar beschikken we nu over een prachtige ruimte, die niet alleen voor kerkdiensten gebruikt kan worden, maar ook zeer geschikt is voor concerten,

lezingen, maar ook een maaltijd. Als je mensen van buiten de gemeenschap het gevoel kunt geven dat het ook hun gebouw is, komt er iets in beweging.”

Harrie: “Hier staan we in de prachtige Sint-Jan aan het Maastrichtse Vrijthof, een echte event-kerk, waar nu een commercieel manager is aangesteld.” Jelle vervolgt: “De eisen, die verhuurders aan het gebruik van het gebouw stelden, vroegen om een type event-manager, dat kun je niet meer verwachten van een vrijwilliger die het een uurtje erbij doet en ook op leeftijd geraakt.” Harrie: “Maar een commercieel manager? Wij zijn toch kerk! Er moest wel hobbelen genomen worden.”

En het waren ook wel investeringen die je doet, terwijl de inkomsten uit de eigen gemeente niet toenemen. Harrie: “Volgens mij is dit wel de toekomst voor veel kerken, dat we het gebouw meer gaan zien als een manier om een deel van onze kerkactiviteiten mee te bekostigen, en niet alles uit het levend geld verwachten. Landelijk moet er ook een wissel om.”

Een huis van samenkomst

Harrie: “Onze visie om de gebouwen niet meer te sluiten, heeft de kerk ook meer geopend naar de omgeving. Niet alleen door de kerkdeuren open te zetten, maar ook door partners of gebruikers echt in ons huis te verwelkomen. En door onze eigen handen dus ook meer te openen. In Gulpen was er een bewonersbijeenkomst over de herontwikkeling van het centrumgebied, waar ook de protestantse Toeristenkerk staat. In de slipstream van deze bijeenkomst, kwam in een gesprek met de wethouder onze open-kerk-gedachte ter sprake: Hoe kunnen wij met ons gebouw dienstbaar zijn aan Gulpen? De gemeente zocht ondertussen zelf naar een vervanging voor het hopeloos verouderde verenigingsgebouw Timpaan.” Dit contact leidde ertoe dat de Toeristenkerk in 2017 door de gemeente Gulpen-Wittem

werd gekocht. Een stichting bestaande uit het lokale verenigingsleven en de kerkgemeenschap wordt beheerder van het gloednieuwe multifunctionele gemeenschapshuis 't Gulper Hoes. Harrie: "Het past bij de visie van onze kerk om mensen te verbinden." Jelle: "Nu is het een huis waar heel Gulpen over de vloer komt, echt samenkomt, en ook een pintje getapt kan worden."

Niet alleen bij de kerkgangers, maar ook bij het verenigingsleven was er eerst scepsis. Mocht het ook echt hun huis van samenkomst worden? Harrie: "De harmonievereniging wilde dan ook weten of het een kerk zou blijven waar zij ook in een zaal mochten spelen, of dat het een huis van allemaal zou worden, waar ook op zondagmorgen gekerkt zou worden. Het laatste is het echt geworden. En dat heeft ons als kerkgemeenschap ook veel gebracht. We beschikken nu samen over een energieneutraal multifunctioneel gebouw, met een fantastisch technisch systeem, waar het orgel uit de oude Leopold-kerk nog een plek heeft gekregen, met goede koffie, keuken en een tap. Dat hadden we als kerk nooit zelf gekund."

De beheerder Ben Theunissen vult hem aan: "Protestanten werden hier toch wel echt gezien als 'vreemden, met hun eigen kerkdiensten'. Onbekend, dus onbemind

en ze staan ook te boek als betweters. Doordat we nu in 't Gulper Hoes samen optrekken is dit echt veranderd en is er nu veel meer openheid naar elkaar."

"Nu is het een huis waar heel Gulpen over de vloer komt, echt samenkomt."

Jelle Vegt

Momentum pakken

Jelle: "We hebben als college van kerkrentmeesters ook echt het momentum gepakt, niet alleen in Gulpen, maar ook in de andere kernen. De Provincie Limburg heeft voor ons als eerste organisatie de maatregelen, die bijdroegen aan verduurzaming van de kerkgebouwen uit haar Kerkenprogramma meegefinancierd. Zo konden we een zuinig systeem van verwarming toepassen in de drie gebouwen. En door de voorgenomen sluiting van de Polfermolen in Valkenburg, waar verschillende verenigingen hun thuishonk hadden, ontstond een gat. De gemeente Valkenburg koos voor de Kloosterkerk als nieuwe gemeenschapsvoorziening in het centrum en droeg bij aan de verbouwing. Bij de verbouw tot 'een kerk voor iedereen' was de bijdrage vanuit de kerk slechts €30.000,-. Ruim 3 ton

werd door fondsen en subsidies opgehaald. Dat was voor alle verbouwingen van meet af een duidelijke richtlijn: alleen bekostiging vanuit externe financiering en onderhoudsgelden. In al die subsidieaanvragen sta je sterk als je laat zien dat je het gezamenlijk met mogelijke gebruikers wilt oppakken."

Harrie legt uit hoe die onderlinge betrokkenheid zo gekomen is: "Het hielp dat een aantal verenigingen en de Kunst en Cultuurraad al goede ervaringen met ons had daar."

"Voor het gebruik van de bovenverdieping van dit voormalig zusterklooster was het een kans om met kunstenaars en later de muziekschool samen te werken. Eerst als huurder van de ruimtes, maar we trekken nu steeds meer als partners met elkaar op."

Jelle: "De muziekschool heeft ook haar wensen voor het gebruik kunnen inbrengen en wij hebben daar ook invulling aan willen geven. Nu houden zij zelf de bovenverdieping schoon en krijgen daar dan ook een korting op de huur voor."

Harrie: "Het komt er steeds weer op aan om ook te doen wat je wilt. Wil je een open kerk zijn, met open gebouwen, dan zul je ook daarnaar moeten handelen. Juist door los te laten, hebben wij hier de laatste jaren heel veel mogen ontvangen."

Dominee Harrie de Reus (rechts) is sinds 2012 verbonden aan de Protestantse Gemeente Maas-Heuvelland. Daarvoor was hij acht jaar predikant bij de Nederlandse Kerk in Parijs. Hij is zodonde bekend met gemeente-zijn in een groot geografisch gebied en kracht zoeken als kleine gemeenschap in een gesecculariseerde en anders kerkelijk georiënteerde omgeving.

Jelle Vegt (links) was ouderling-kerkrentmeester van de Protestantse Gemeente Maas-Heuvelland, landbouwkundig medewerker duurzaamheid en energie bij de Natuur en Milieufederatie en daarna zelfstandig adviseur energieprestatie-advisering.

